

 Universitatea "Politehnica" din București
 Facultatea de Electronică, Telecomunicații și
 Tehnologia Informației

Programarea Calculatoarelor (limbajul C)

Curs 7 – Funcții și Recursivitate

Prof. Bogdan IONESCU

Definirea funcțiilor

- > Pentru rezolvarea unor probleme complexe de calcul, acestea trebuie descompuse în **sub-probleme** mai simple.
  - "divide et impera" ar spune romanii.
- > Descompunerea fizică a codului în porțiuni, ce realizează anumite sub-probleme de calcul, se face cu ajutorul **funcțiilor**.
  - modularea program (fiecare modul se ocupă de anumite operații).

> Pe lângă structurarea programului, funcția are avantajul de a fi scrisă **o singură dată**, dar folosită **de câte ori este nevoie**, evitând astfel rescrierea codului aferent de fiecare dată.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 3/36

Cuprins

- 7.1. Funcții
- 7.2. Recursivitate

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 1/36

Subprograme – funcții (continuare)

- > Ce înseamnă o funcție ?
- > Din punct de vedere **matematic**:

valoarea returnată

$f(x,y) = \sin(x*y)$

corpul funcției
(calculul realizat)

numele funcției

argumente funcție (variabile)

- > Din punct de vedere al **programării** în C, funcția își păstrează sensul matematic (programare funcțională).

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 4/36

7.1. Funcții

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 2/36

Definirea funcțiilor (continuare)

- > Astfel, în limbajul C, funcțiile își păstrează sensul matematic:

Formă generală:

```

<tip_dată> <nume>(<var1>, ..., <varN>)
{
  <secvență instrucțiuni 1>;
  <secvență instrucțiuni 2>;
  ...
  <secvență instrucțiuni M>;
  [return <expresie>;]
}
    
```

[ ] = opțional

- **<tip_dată>**: reprezintă tipul datelor returnate de funcție,

Atenție: o funcție nu poate returna decât o singură valoare.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 5/36

Definirea funcțiilor (continuare)

- **<tip_dată>**: dacă funcția nu returnează nici o valoare atunci se specifică tipul **void** → procedură.
- **<nume>**: reprezintă identificatorul funcției pe baza căruia aceasta va fi apelată pe parcursul rulării programului.
- (var1,...,varN): reprezintă variabilele de intrare, pe care le primește funcția din programul, sau sub-programul în care este apelată. Este posibil ca funcția să nu primească date de intrare, caz în care lista este vidă: <nume>(), sau se poate folosi tipul void: <nume>(void).

```

<tip_dată> <nume>(<var1>,...,<varN>)
{
  <secvență instrucțiuni 1>;
  <secvență instrucțiuni 2>;
  ...
  <secvență instrucțiuni M>;
  [return <expresie>;]
}

```

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 6/36

Definirea funcțiilor (continuare)

Exemplu de funcție:

```

int adunare(int a, int b)
{
  int r;
  r=a+b;
  return r;
}

```

- am definit funcția **adunare** care primește două numere întregi și returnează un număr întreg,
- calculează suma în variabila **r** și returnează valoarea lui **r**.

> Cum se poate rescrie funcția mai eficient ???

Optimizare:

```

int adunare(int a, int b)
{
  return a+b;
}

```

- funcția **return** poate primi o expresie și nu neapărat o singură variabilă.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 9/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> **Observație**: o funcție chiar dacă nu primește variabile, aceasta poate interacționa cu programul pe baza **variabilelor globale** din program (vizibile pentru orice funcție)

→ *de evitat*, deoarece funcția nu mai este independentă de program, portabilitatea într-un alt program fiind redusă.

- { secvențe instrucțiuni }: corpul funcției (ceea ce se execută) este specificat între "{" și "}". Acesta poate fi văzut, el însuși ca un program.

```

<tip_dată> <nume>(<var1>,...,<varN>)
{
  <secvență instrucțiuni 1>;
  <secvență instrucțiuni 2>;
  ...
  <secvență instrucțiuni M>;
  [return <expresie>;]
}

```

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 7/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Unde se definesc funcțiile.

Formă generală program:

```

#include<stdio.h>
...
int adunare(int a, int b)
{
  return a+b;
}

int main()
{
  ...
}

```

- comenzi de preprocesare
- Varianta 1**: funcțiile pot fi definite înaintea funcției main, acestea fiind scrise integral.
- programul principal (main)

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 10/36

Definirea funcțiilor (continuare)

- **return <expresie>**: funcția return este folosită pentru a returna valoarea dorită.

> **Efect**: funcția se încheie în momentul în care se execută comanda **return**, iar <expresia> specificată este returnată ca dată de ieșire a funcției.

→ dacă aceasta nu corespunde tipului specificat (<tip_dată>), conversie la acesta, dacă nu este posibilă, atunci **eroare**.

> **Observație**: folosirea funcției **return** este opțională chiar dacă s-a specificat că funcția trebuie să returneze ceva (warning).

```

<tip_dată> <nume>(<var1>,...,<varN>)
{
  <secvență instrucțiuni 1>;
  <secvență instrucțiuni 2>;
  ...
  <secvență instrucțiuni M>;
  [return <expresie>;]
}

```

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 8/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Unde se definesc funcțiile (continuare).

Formă generală program:

```

#include<stdio.h>
...
int main()
{
  ...
}

int adunare(int a, int b)
{
  return a+b;
}

```

- comenzi de preprocesare
- programul principal (main)
- Varianta 2**: funcțiile pot fi anunțate înaintea funcției main, (**prototip**), acestea fiind descrise integral după funcția main.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 11/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Unde se definesc funcțiile (continuare).

Exemplu:

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
double factorial(int n)
{
    int i; double fact=n;
    for (i=n-1; i>0; i--)
        fact=fact*i;
    return fact;
}
int main()
{
    printf("20!=%lF", factorial(20));
}
```

- am definit funcția **factorial** care calculează factorialul unui număr întreg n și returnează această valoare sub forma unui double ?
- funcțiile se apelează în mod identic cu modul de apelare al funcțiilor disponibile în C.
- factorial(20) →
  - n=20,
  - se efectuează calculele,
  - factorial(20) devine val. specificată de **return**.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 12/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Vizibilitatea variabilelor în cadrul funcțiilor

- variabilele declarate în afara programului principal main(), în secțiunea de variabile globale, sunt vizibile peste tot în program: în funcția main(), în toate funcțiile definite, etc.

Exemplu:

```
#include<stdio.h>
int offset=3;
float produs(float a, float b)
{
    return a*b+offset;
}
int main()
{
    printf("%d, %f", offset, produs(5,6));
}
```

- variabila **offset** este definită după comenzile de preprocesare, dar înaintea definirii funcțiilor programului,
- aceasta este astfel vizibilă atât în procedura **produs** cât și în main.
- >3, 5*6+3=33

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 15/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Unde se definesc funcțiile (continuare).

Altă variantă:

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
double factorial(int n);
int main()
{
    printf("20!=%lF", factorial(20));
}
double factorial(int n)
{
    int i; double fact=n;
    for (i=n-1; i>0; i--)
        fact=fact*i;
    return fact;
}
```

- am anunțat funcția și am specificat prototipul acesteia.
- corpul funcției este detaliat după programul principal.
- în cazul în care funcțiile nu sunt evidente (*complexe*), iar conceperea lor necesită un *timp semnificativ*, putem scrie mai întâi programul principal, ca și cum funcțiile există deja.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 13/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Vizibilitatea variabilelor în cadrul funcțiilor

Exemplu:

```
#include<stdio.h>
float produs(float a, float b)
{
    return a*b+offset;
}
int offset=3;
int main()
{
    printf("%d, %f", offset, produs(5,6));
}
```

- variabila **offset** este definită după definirea procedurii **produs**, ce se întâmplă ???
- eroare!**
- variabila offset este vizibilă de aici în jos.

> **Principiu:** o declarație de variabile sau de funcții este vizibilă pentru toate funcțiile ce sunt definite **după** aceasta.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 16/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Vizibilitatea variabilelor în cadrul funcțiilor

- variabilele declarate în corpul unei funcții sunt valabile doar în acesta, și doar pe parcursul execuției funcției respective.

Exemplu:

```
double factorial(int n)
{
    int i; double fact=n;
    for (i=n-1; i>0; i--)
        fact=fact*i;
    return fact;
}
int main()
{
    printf("%d, %lF", factorial(20));
}
```

- variabila **i** este o variabilă **locală** a funcției **factorial** ce va fi alocată în memorie doar când funcția este apelată.
- variabila **i** și **fact** nu există în cadrul celorlalte funcții, inclusiv main().
- eroare!**

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 14/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Vizibilitatea variabilelor în cadrul funcțiilor

Exemplu:

```
#include<stdio.h>
float produs(float a, float b)
{
    int offset=4;
    return a*b+offset;
}
int offset=3;
int main()
{
    printf("%d, %f", offset, produs(5,6));
}
```

- ce valoare va returna funcția **produs** ???
- >3, 30+4=34.00
- în funcție, variabila **offset** este definită local și are valoarea 4.
- în main(), variabila **offset** este cea definită **global**, cea din funcție neexistând decât în interiorul fct. **produs** (execuție).

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 17/36

Definirea funcțiilor (continuare)

> Vizibilitatea variabilelor în cadrul funcțiilor

Exemplu:

```
#include<stdio.h>
int offset=3;

float produs(float a, float b)
{
    int offset=4;
    return a*b+offset;
}

int main()
{
    printf("%d, %f, %d", offset, produs(2,3), offset);
}
```

-ce valoare va returna funcția **produs** ???
>3, 2*3+4=10.00, 3

-cu toate că variabila **offset** este definită global și este vizibilă și în funcția **produs**, redefinirea ei local, duce la ignorarea variabilei globale.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 18/36

Definirea funcțiilor (continuare)

```
int main()
{
    int M[100][100], i, j, dim;
    printf("dim="); scanf("%d",&dim);
    for (i=0; i<dim; i++)
        for (j=0; j<dim; j++)
        {
            printf("M[%d][%d]=",i,j);
            scanf("%d",&M[i][j]);
        }
    AfisareM(dim, M);
}
```

-în felul acesta funcția AfisareM poate fi folosită ori de câte ori avem nevoie să afișăm pe ecran o matrice pătratică.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 21/36

Definirea funcțiilor (continuare)

P **Enunț:** să se realizeze o funcție care permite afișarea pe ecran a unei matrice pătratică de numere întregi. Matricea se va afișa pe linii și coloane.

Variabile de intrare/lucru:

```
int M[100][100];
int dim;
int i, j;
void AfisareM(int dim, int M[100][100]);
```

Variabile de ieșire:
nu

program principal main()
 definiție funcție AfisareM()

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 19/36

7.2. Recursivitate

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 22/36

Definirea funcțiilor (continuare)


```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
/* procedura este definita inaintea functiei main */
void AfisareM(int dim, int M[100][100])
{
    int i,j;
    printf("\n");
    for (i=0; i<dim; i++) // parcurgere linii
    {
        for (j=0; j<dim; j++) // parcurgere elemente de pe
            printf("%8d",M[i][j]); // coloane
        printf("\n");
    }
}
```

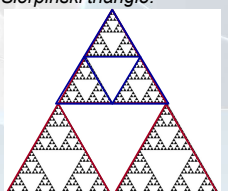
Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 20/36

Funcții recursive

> **Recursivitatea** unei funcții în programare, reprezintă procesul prin care funcția se autoapelează.

> Pentru ca procesul să nu se repete la infinit, autoapelarea se încheie de regulă pe baza unei condiții de oprire.

Efectul Droste: etc.

Sierpinski triangle:

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 23/36

Funcții recursive (continuare)

> Astfel, un obiect sau un fenomen se definește în mod recursiv dacă în definiția sa există o referire la el însuși.

Exemple:

definirea numerelor întregi: $0 \in \mathbf{N}$
dacă $i \in \mathbf{N}$ atunci $i+1 \in \mathbf{N}$

definirea funcției factorial:

$$n! = \begin{cases} 1 & \text{dacă } n = 0 \\ n \cdot (n-1)! & \text{dacă } n > 0 \end{cases}$$

definirea șirului Fibonacci:

$$fib(n) = \begin{cases} 0 & \text{dacă } n = 0 \\ 1 & \text{dacă } n = 1 \\ fib(n-1) + fib(n-2) & \text{dacă } n > 1 \end{cases}$$

 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, ...

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 24/36

Funcții recursive (continuare)

Exemplu: funcția factorial

```
int Factorial(int n)
{
  if (n==0)
    return 1;
  else
    return n*Factorial(n-1);
}
```

- funcția primește valoarea **n** și returnează valoarea calculată a factorialului.
- condiția de oprire a recursivității: dacă **n** a ajuns la valoarea 0, se returnează 1 (0!).
- pasul inductiv: relația de calcul recursiv ce depinde de valorile de rang inferior ale funcției: Factorial(n-1), Factorial(n-2) ...

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 27/36

Funcții recursive (continuare)

> O funcție recursivă trebuie să fie **bine formată**:

- o funcție nu se poate defini doar în funcție de sine însăși,
exemplu: $f(n) = 2 + f(n) \rightarrow$ greșit, se execută la ∞
- o funcție recursivă se poate folosi numai de noțiuni deja definite anterior,
exemplu: $f(n) = f(n+1) - 2 \rightarrow$ greșit (valoare inexistentă $f(n+1)$),
- orice șir de apeluri de funcții recursive trebuie să se oprească (nu va genera un calcul infinit).
exemplu: $f(0)=1, f(n)=f(n-1)+3, \rightarrow$
 $f(3)=f(2)+3=f(1)+3+3=f(0)+3+3+3=1+3+3+3=10$

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 25/36

Funcții recursive (continuare)

Modul de execuție

```
int main()
{
  printf("%d", Factorial(2));
}
```

```
int Factorial(int n)
{
  if (n==0)
    return 1;
  else
    return n*Factorial(n-1);
}
```

> Funcția returnează valoarea: **2 * 1 * 1**

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 28/36

Funcții recursive (continuare)

> În general distingem:

- **un caz de bază:** pentru care funcția este definită direct, de exemplu: $f(0)=1$
- **un pas inductiv** (recursivitatea propriu-zisă): funcția este definită folosind aceeași funcție, dar pe un caz mai simplu, de exemplu: $f(n+1) = f(n) * PI$

> În limbajul C crearea de funcții recursive nu necesită o anumită sintaxă sau folosirea unui anumit cuvânt cheie, aceasta reiese automat din modul de definire al funcției.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 26/36

Funcții recursive (continuare)

Exemplu: o funcție recursivă care numără de la a la b în sens crescător, și invers.

```
void printnum(int a, int b)
{
  printf("%d ", a);
  if (a < b)
    printnum(a+1, b);
  printf("%d ", a);
}
```

- funcția primește valoarea **a** și respectiv **b** și nu returnează nimic (rezultatul este afișat pe ecran)
- se afișează valoarea lui **a** și apoi se apelează recursiv funcția pentru a afișa în ordine crescătoare valorile.
- profită de închiderea în sens invers a procedurilor lansate pentru diverse valori ale lui **a** pentru afișarea în ordine inversă.

Curs Programarea Calculatoarelor, Prof. Bogdan IONESCU 29/36

Funcții recursive (continuare)

Mod de execuție:

```
int main()
{
    printnum(2,4);
}
```

```
void printnum(int a, int b)
{
    printf("%d ",a);
    if (a<b)
        printnum(a+1,b);
    printf("%d ",a);
}
```

30/36

Funcții recursive (continuare)

Problemă obiecte (continuare)

Strategie: "flood fill"

```
int matrice[20][20];
int dim;
int suprafata; (var.globală)
```

```
void SuprafataObiect(int matrice[20][20], int dim, int x, int y)
```

nu returnează nimic, suprafața este stocată global	primește matricea pentru a verifica valorile	primește dim pentru a nu ieși din matrice la calcul	(x,y) indică poziția curentă analizată din matrice
--	--	--	--

33/36

Funcții recursive (continuare)

P Se dă o imagine binară (valori 0 și 1) sub forma unei matrice bidimensionale. În aceasta, obiectele sunt reprezentate cu valori de 1, iar fundalul cu valori de 0. Să se realizeze o funcție recursivă care permite calculul suprafeței unui obiect (metoda "flood fill").

Exemplu:

```
0 0 0 1
0 1 0 0
1 1 1 0
0 0 1 1
```

obiect de suprafață 1
suprafață ~ număr valori de 1

obiect = mulțime de valori de 1 vecine (conexe).

31/36

Funcții recursive (continuare)

Problemă obiecte (continuare)

```
void SuprafataObiect(int matrice[20][20], int dim, int x, int y)
{
    if ((matrice[x][y]==0) || (matrice[x][y]==-1)) return;
    suprafata++; matrice[x][y]=-1;
    if (x+1<dim)
        if (matrice[x+1][y]==1)
            SuprafataObiect(matrice, dim, x+1,y);
    if (y+1<dim)
        if (matrice[x][y+1]==1)
            SuprafataObiect(matrice, dim, x,y+1);
    if (x-1>=0)
        if (matrice[x-1][y]==1)
            SuprafataObiect(matrice, dim, x-1,y);
    if (y-1>=0)
        if (matrice[x][y-1]==1)
            SuprafataObiect(matrice, dim, x,y-1);
}
```

condiție de oprire: (x,y) fundal sau (x,y) a fost deja luat în calcul (-1)

(x,y) este luat în calcul la suprafață și apoi marcat,

- vecin Sud
- vecin Est
- vecin Nord
- vecin Vest

34/36

Funcții recursive (continuare)

Problemă obiecte (continuare)

> Pentru a determina care valori de 1 sunt vecine, și astfel aparțin obiectului curent, se va folosi conectivitatea cu 4 vecini:

4 connectivity

câte obiecte sunt în imagine?

32/36

Funcții recursive (continuare)

Problemă obiecte (continuare)

Mod de execuție:

```
int Suprafata;
...
int main()
{
    int dim, matrice[20][20];
    ...
    Suprafata=0;
    SuprafataObiect(matrice, dim, 1,1);
}
```

x=1, y=1 Suprafata=1 lansare Sud lansare Est lansare Nord lansare Vest	x=2, y=1 Suprafata=2 lansare Sud lansare Est lansare Vest	x=2, y=2 Suprafata=3 lansare Sud lansare Est lansare Vest	x=3, y=2 Suprafata=4 lansare Sud lansare Est lansare Vest	x=2, y=0 Suprafata=5 lansare Sud lansare Est lansare Nord lansare Vest
---	---	---	---	---

35/36

Sfârșitul Cursului 7